

Aischylos - Oresteia

2. část: OBĚŤ NA HROBĚ

překlad a poznámky PhDr. Julius Enders

Osoby:

Orestes,
Sbor žen, přinášejících úlitbu,
Elektra, sestra Orestova,
Sluha,
Klytaimestra,
Pylades,
Orestova chůva,
Aigisthos.

Místo děje: Argos, hlavní město stejnojmenné země.

Doba děje: herojská.

Datum hry: r.458 př. Kr. (stejně jako v "Agamemnonu")

☞ zobrazovat čísla veršů

(K Agamemnonovu

hrobu přicházejí
Orestes a Pylades).

Orestes.

Bud' na mou žádost zachráncem a pojencem 1
mým, Zemní Herme, jenž jsi strážcem Diových
sil, neboť vracím do vlasti se z vyhnanství.
Zde volám na mohyle hrobu, aby můj 5
mě otec slyšel, rozuměl mi. Přináším
svou kadeř Inachovi jako dar, že jsem
zde vychován byl. Druhá smutku projevem
bud' mého! Vždyť jsem, otče, dlaní nedotkl
se mrtvoly tvé pohřbívané, nebyl zde 10
a nelkal nad tvým skolem. - Co to vidím? Sbor
sem kráčí žen, jež černavými přehozy
jsou nápadné. Mám něco z toho vysoudit?
Bud' nové hoře potkalo náš příbytek,
neb stihnu pravdu, míním-li, že přináší 15
se mému otci úlitba, již smiřují
se moci důlní. Jistě; toť as Elektra,
má sestra; kráčí, odlišujíc od druhých
se trpkým bolem. Die, dej mi pomstíti
smrt otcovu a spolubojovníkem mým
rač být! Pryč pojďme, Pylade, ať zřetelně 20
zví, jakou prosbu chtějí ženy vyslovit!

(Orestes a Pylades
odejdou. Objeví se
Elektra s ženami, jež
přinášejí oběti i jiné
posvátné předměty.)

Sbor.

Jsouc z domu kvapně vyslána,
jdu s úlitbou a rychlými si údery
tvář tepu. Vidíš na ní čerstvé brázdy 25
po nehtech; na rudém šrámu zde šrám!
Kvil sytí moji hrud', pokud žiji. V průvodu
ran žalostných je zvučně rván
šat, mařeno tkanivo lněných rouch
ňadra kryjících
však trhaných strastmi, 30
za nichž radost zmizela.

Snů věštných vládce v paláci
křik zdvihl, že se ježil vlas, a ve spánku
zlým soptil hněvem. Za hluboké noci
zevnitř dal hrůznému volání znít 35
a na ženskou se síň spustil nohou přetěžkou.

Kdo četl v tomto vidění,
děl přísežně, bohy jsa nabádán:
"Mrtví pod zemí
si stěžují, krutým
záštím k vrahům planouce." 40

Zlo chtějíc odvrátit darem, jež darovat nemůžeš -
- ach žel, matko Zemi -
sem mi káže cestu
žena bezbožná. Mám strach
užít jejích vlastních slov.
Je oběť, která smíří na zem padlou krev?
Ó krbe plný zármutku,
ó běda, dome v ssutinách!
Tmy sluncem nenavštívené,
z nichž lidi hnus pojímá, dům
halí pánovou smrtí. 45 50

Již miji kdysi tak nezdolná, přemocná úcta, s níž
se boj nedal vésti.
Sluch i duše lidu
bývala jí plna. Též
teď se bojí leckdo. Mít
zdar, toť bohem člověku, ba víc než to!
Leč váhy spravedlnosti
hned shlédnou ty, kdo skvějí se;
byť za ohradou soumraku
se déle pych hájil a dmul,
noc jej nemůže ukrýt! 55 60

Kde napila se krve země živící,
mok pomstychtivý, utkví, nerozpustí se.
Zmar k stálým žalům šetří si ty,
kdož vinni jsou, by chřadli věčným neduhem. 65

A není léku, i kdyby se utekli
v síň svatební, neb byť i jedním řečištěm
se všechny proudy spojily, krev,
jež ruce kálí, neočistí tokem svým. 70

Mé město v plen vydal bůh. Nutností
mě drsnou spjal, vyváděje z domů
nás otcovských a na otrocký život.
Tož ať je pán v právu nebo v nepravu, 75

zkrot' trpkou zášť, můžeš-li,
a vládnoucím se podvol!
Pod závojem slzím však
a mráz hoře tajného
je po mně prostřen pro zločinný králův pád.

Elektra.

Jak slovy přízně otce zbožně vzpomenout? Mám říci: "Toto nese muži milému choť jeho milá, moje matka?" Odvaha mi k tomu chybí! Nevím, kterak hovořit, rov otcův touto zkrápíme-li obětí.

Či podle lidských zvyků přání vyjádřit, by mrtvý splácel dobrem tyto pocty, jež jsou posílány mu? Hoden byl by taký dar zel oněch? Nebo v tiché necti, v jaké mřel můj otec, vylít nápoj, by se vsákl v zem, džbán odvrhnouti, oči odvrátit a brát se zpět, jak ten, kdo zbytek žertvy očistné ven nese? Družky, v tomto uvažování mi pomozte; vždyť v domě totéž spojuje nás nepřátelství! Nebojte se; v nitru svém nic nekryjte, neb svobodný, i ten, kdo byl v moc jiné ruky předán, jednou dokoná! Mluv, pakli máte lepší návrhy než já!

Sbor.

Elektra.

Elektra.

Sbor.

Elektra.

Sbor.

Elektra.

Sbor.

Elektra.	Lest, hoste, asi na mne splétáš nějakou.	
Orestes.	Pak strojím zřejmě úklad sobě samému.	
Elektra.	Chceš ještě vysmívati se mi v neštěstí?	220
Orestes.	I sobě ve svém bych se při tom vysmíval.	
Elektra.	Tož mám tě osloviti jako Oresta?	
Orestes.	Ač právě naň se díváš, nepoznáváš mě; a přece, chodíc ve stopách mých krok co krok, a vidouc ustřiženou kadeř smuteční, mne spatřila jsi na křídlech svých myšlenek. Vlož svítek vlasů v místo, z něhož vzat byl; viz, jak na hlavu se hodí bratrovu i tvou! Zde šat mám, pohled', dílo ruky tvé, a zvěř tu zpodobenou, výtvar stavů tkalcovských! Však opanuj se, nepozbývej rozvahy! Vím, máme nepřátele ve svých nejbližších.	225 230
Elektra.	Bud' odhodlán, a vejdeš opět v otcovský dům, uslzená víro v símě záchranné a nejmilejší péče rodu našeho! V tvé drahé přítomnosti čtverou nalézám část lásky: tebe musím otcem nazývat; i moje city k matce tobě připadly, neb plným právem nenávidím ji; ty mou jsi sestrou místo oné krutě zabitě; jsi konečně mým věrným bratrem, jediným, kdo cti mi dodá. Sdruž se s tebou Právo, Moc a jako třetí, všeho světa vládce Zeus!	235 240
Orestes.	Ó Die, Die, popatř na tu naši při! Viz osiřelé děti otce orla, jenž byl v sítích hrozná zmije, v jejích závitech sklán! Zůstali jsme sami; lačná choroba nás svírá, neboť nejsme dosti vyspělí, by lze nám bylo dopravit do hnízda lov otcův. Proto na mne hled' a na tuto mou sestru! Byli oba otce zbaveni a do vyhnanství z domu stejně vyhnáni. Kde taková ti ruka chutné hostiny dar schystá, zahubíš-li símě toho, kdo přál tobě tolik obětí a tak tě ctil? Jak sešleš lidem přesvědčivá znamení,	245 250 255

až vydáš na smrt pokolení orlovo?
Kmen pradávný, jenž celý uschne, nebude
v den obětní tvé obsluhovat oltáře.
Bud' na pomoc nám! Ze skromného vystavíš
dům velký, nyní zcela padlý zdánlivě. 260

Sbor. Ach, děti, krbu otcovského zachránci,
ať nedoví se nikdo nic a nesdělí
vše z darmé žvanivosti pánům, které bych
tak ráda zřela mrtvé v smolném výtoku 265
a v plamenech; však nyní buďte potichu!

Orestes. Jsem jist, že velesilná věštba Foibova
mě neopustí. Káže tímto projíti
mi nebezpečím; velkým hlasem neštěstí
má vypočítal, která srdci teplému 270
zlým ledem jsou. Prý nejinak bych zahynul,
jsa drcen tresty, z nichž se nelze vykoupit,
sám, kdybych otce na vinnících nepomstil.
I hrozil mi, že vlastním žitím odpykal
bych to a snášel mnoho strastí ukrutných. 275
Bůh líčil lidem hněvy nenávistných sil,
jež kryje země; o neduzích vyprávěl,
jak vředy lýtým zubem maso zlézají
těl lidských, spásající tvářnost původní,
až nemoc bílým šupinám dá vypučet. 280
Pak před útokem Erinyí varoval
mě; ty prý krví otcovou jsou zplozeny.
Vždyť je-li někdo v rodě zabit, obrátí
se na záhrobní moci, jejichž černavý
šíp, šílenství a bezdůvodný noční děs 285
štve, mučí toho, který hýbe obočím
sic ve tmách, ale vidí jasně. Z obce hnán
prý byl bych, maje mosaznými metlami
trup rozdrásán. Ni svatých číší dotknouti
se taký vinník nesmí, ani svátečních 290
vod ulévaných. Otcův neviditelný
hněv od oltářů dělí jej a nepřijme
ho nikdo hostem. Za čas v necti, v nelásce
mře, zhoubným skolem bídne na troud vysušen.
Jak nevěřiti takovému proroctvím? 295
I kdybych neměl víry, třeba vykonat
ten čin, neb mnohé snahy v týž zde ústí bod:
žal velký nad mým otcem, božské příkazy;
i majetek mě donucuje ztenčený,

	bych nedal nejslavnějším mužům na zemi, již Troju vyvrátili v hrdé odvaze, být takto ovládány dvěma ženami. Ten muž je sketa. Není? Brzy uvidí!	300
Sbor.	Ó Sudice veliké, dopřej nám Zeus by cestou šlo vše, jíž spravedlnost se běře. Necht' na slova zášti odpoví zášť; tak Díké vymáhá obvyklý dluh a volá mohutným hlasem. "Kéž krvavou ránu odpyká zas krev z rány", říká pravěčný Řád, neb za stejné platí se stejným.	305 310
Orestes.	Otče můj, nešťastný otče! Jak mluvit a jednat, abych tě tam, kde v zemi jsi uložen, pozdravil svitem, který by převážil tvoji tmou? Za poctu přec však platí náš bol pro kdysi vládnoucí nad domem Atreovce.	315 320
Sbor.	Můj synu, mrtvého duch nedá ujařmiti se zuřivou čelistí ohně; třebaže pozdě hněv jeví. Kdo byl zabit, je želen pak a vinník se najde. Vše se zjasní, jak řádný pro rodiče zní pláč, zdvižený divě vůkol.	325 330
Elektra.	Poslyš teď, otče, mé slzavé kvílení! Nyní na nás je sténat nad hrobem žalně, dvou dětech tvých. Přijmi, rove, nás, kteří jsme utekli k tobě se, prosebníky! Kde zlo není, kde dobro jest? Kterak se zkáže vzepřít?	335 340
Sbor.	Však ještě snad učiní z písňě tvé bůh, ač bude-li chtít, slastnější zvuk. Pak namísto pohřebních žalů k nám	340

v síň královskou paian přivede ty,
již se v nový přimísí svazek.

Orestes.

Kéž bys byl pod Trojou,
otče, některým z Lyčanů
sklán býval kopím válečníka!
Pak v dáli hrob navršený měl bys,
jejž rod jako břímě
by nést snadno mohl.
Tím jméno bys potomkům dobré
jak doma, tak venku získal,
vážnost nám zjednal všude!

345

350

Sbor.

Jsa druhem druhů svých,
již dokonali čestně,
bys vynikal v podzemí
jako významný vládce
a sluha nejmocnějších
tam dole panovníků.
Jsa živ, byls králem všechněch,
kdož určující život
a smrt, důraznou drží berlu.

355

360

Elektra.

Ne! Ani u hradeb,
otče, trojanských neměl bys
být skosen, aniž u Skamandru
jak druhý lid, v seči padlý, pohřben.
Kéž tak, jak jsi sražen
byl sám, zhynul vrah tvůj
a někdo se z ciziny na zlý
ptal ničivý jeho osud,
naše však strasti neznal!

365

Sbor.

To přání je, dcero, nad zlatý kov
i nad velké štěstí, nad bájnou slast;
však můžeš takto jen mluvit.
Hluk dvojitých šlehů našel však cíl
a pod zemí zastánce vzbouzí se již
pře vaší, kdežto vládnoucích stvůr
dlaň zbožnosti nezná; z této se hry
víc úspěchu dostane dětem!

370

375

Orestes.

Slova má vnikla jak šíp
v zemi a stihla tvůj sluch.
Ó Die, který z podsvětí
vysíláš pozdní pomstu,

380

	a trest na bídnou prostopášnost, pro mého otce mi zdaru popřej!	
Sbor.	Kéž budu moci, jaře plesajíc, zpívat, že muž byl ubit na těle mrtvé ženy! Tajit mám to, čím stejně chvěje se před dušemi nám vzduch? Prudká zášť nepřátelská ukrutná v příd' duje, neb hněv srdce mého vznítí ji.	385 390
Elektra.	Kdypak už všemocný Zeus napřáhne na ně svou pěst a jejich lebky roztříští? Dána buď záruka pevná! Co chci, právo je za bezpráví. Vyslyš nás, Zemi, i co v ní ctěno!	 395
Sbor.	Však zákon žádá, by rudý střík, jímž zbrocena půda je, vyžádal krev si novou. Dbá Lítice křičících vražd a od kdysi zabitých odvádí smrt, by s další ji sdružila smrtí.	 400
Orestes.	Ach Sílo, která paní zemského jsi nitra, Kletbo, jíž ten, kdo sklán, velkou dá moc, hled', kterak dům Atreovců v necti jest! Ten, kdo z nich zbyl, ocítá se v tísní. Kam, kam se, Die, vrátit?	 405
Sbor.	Už zase zabušilo srdce mé, slyšíc tvou bolnou stížnost. Lze nám už zlo jen čekat při zvuku této řeči. Mysl se barví černě; však věř: máme zbraň, jež nás zdvihne, naději. Zář ukáže nám libou, smutek odsune!	 410 415
Elektra.	Jak dojít k cíli, nestihne-li řeč má výraz oněch všech běd, jež máť dala nám nést? Je hoj a tiš, chceš-li; je to marné však. Mámť v sobě mrav rodiččin, jež jako vlk řádí, nejsa ztišen.	 420
Sbor.	Jsme jako plačky z Kissie; s perským úpěním	

	hruď tepu trudným nápěvem. Zřít byl bys mohl, jak se pěsti zařaly a rozpřažené mé paže shůry i zdaleka se v hustém kmitaly víru; hlučně duněla má přenešťastná hlava v těchto úderech.	425
Elektra.	Ach, ach! Ukrutná a všeho schopná matka! Nezřel poddaný jak pohřben král ukrutně byl; muže choť bez slzí a nářků v rov měla smělost vložit!	430
Orestes.	V tvých slovech, žel, tkví ta všechna hanba. Zda jednou zmar splatí otcův nectný? Ač chce-li bůh, ačli chce tak moje páž, usmrtím ji; pak i mne může schvátit zkáza.	435
Sbor.	Můj synu, věz: zohavila chotě a tento čin při pohřbu měl účel, by onu smrt nebyl s to tvůj život snést. Slyšíš-li, jak nectných muk dostalo se otci?	440
Elektra.	Tak, pravíš, padl otec. Já v trpkém ústraní jsem dlela, méně jsouc než nic. Jak na řetěze kousavá fena v sínce své jsem slzy ronila, jež vždy předběhly lehce smích, a v skrytu vlhkému nářku plynout dávala. Slyš, bratře, tato slova myslí bedlivou!	445
Sbor.	Necht' v sluch pronikne ti řeč ta; v klidné rovině však srdce drž! Tak dotud stav jeví se; co přijde dál, hled' znát sám a dej se v seč s neoblomnou silou!	450
Orestes.	Můj otče, díím: přispěj drahým dětem svým!	
Elektra.	Těž sestřin hlas v pláči volá o tomtěž.	
Sbor.	K ní sbor se druž tento stejnou modlitbou: přijď na světlo a vyslyš nás, na vrahy útoč s námi!	455
Orestes.	Ať s mečem meč, s právem právo bojuje!	
Elektra.	Kéž v naší při správně soudí Olympští!	

Sbor.	Z těch řečí třas při poslechu vkrádá se v nás. Dávno čeká osud již - na naše přišel přání!	460
	Neštěstí vrozené, krvavá ráno bludu, nepravé loudíš tóny! Tot' sten strastí, jež nelze vystát, a rmut doráží bez oddechu!	465
	Připraviž dům náš sám hojivé masti, aniž cizince zve; však lékem je svár krvavý, lýtý. Platiž náš zpěv podzemním božským vládčům!	470
	Kéž blažená důlní vyslechne moc mé vzývání; dětem přispěti rač, by s nimi vítězství bylo!	475
Orestes.	Dej, otče, jenž tak nekrálovsky zemřel jsi, bych získal to, zač prosím: vládu v domě tvém!	
Elektra.	I mně je, otče, tebe třeba. Vyváznout chci, uškodivši Aigisthovi nemálo.	
Orestes.	Dle obyčejů potom budou hody se v tvou poctu konat; jinak účast nebudeš mít v chutných, vonných zemních žertvách pálených.	480
Elektra.	Až vdávati se budu, z domu otcova ti z dědičného dílu oběť přinesu a z všeho nejdřív tvému hrobu úctu vzdám.	485
Orestes.	Kéž, Zemi, na můj zápas otec popatří!	
Elektra.	Zdar, Persefono, čestný dej nám aspoň teď!	
Orestes.	Měj, otče, onu zhoubnou koupel na mysli!	
Elektra.	Měj na mysli též nově vymyšlenou leč!	
Orestes.	Byls, otče, lapen v nekovová osidla.	490
Elektra.	...a do závojů, nastrojených ostudně.	
Orestes.	Jak touto hanbou, otče, nevzbudil by ses?	

Elektra.	...a nenapřímil svoji hlavu předrahou?	
Orestes.	Bud' pošli Spravedlnost, by se spojila s tvým semenem, neb dopřej mi, bych oplatil lstí jejich lest, ač chceš-li zdolán zvítězit!	495
Elektra.	Slyš nyní, otče, tento výkřik poslední: a pohleď na své potomky, již usedli tvůj na hrob! Cit měj pro ženu i pro muže, rod Pelopovců smrti nevydávaje! Pak nezemřeš, ač mrtev, neboť děti jsou jak spásonosné hlasy pro nebožtíka. Tak asi korky nadzvihují rybářskou sít', před hlubinou chrání lněná pletiva. Hle, pro tebe jsme započali tento stesk: vždyť plně naši prosbu, sám se zachrániš.	500 505
Sbor.	Svou řečí dlouhou dost již vykonali jste, hrob ctíce, nad nímž nikdo nehořekoval. Však jestliže jsi duši k činu namířil, je čas, bys jednal, svoji sudbu zkoušeje.	510
Orestes.	Tak, ano. Z dráhy neuhnu však otázkou, proč onu litou oběť vyslala a co jí radí pozdní úctou smířit nezhojnou strast? Mrtvému, jenž necítí, byl chatrný dar věnován - já neznám jeho účelu, neb taká služba zločin nevynahradí. Krev zabitého více je, než všecken mok, jejž lil bys v marné námaze, jak tvrdí se. Rci, víš-li o tom něco; chci to seznati.	515
Sbor.	Vím, synu, vše, vždyť byla jsem s ní. Otřásl jí noční bludný úděs, sen, jenž způsobil, že bohů nedbající žena oběť poslala.	520
Orestes.	Znáš přízrak ten, bys jasně sdělila mi vše?	
Sbor.	Dí sama, že prý hada ve snu zrodila.	
Orestes.	Kde vrcholí ta zpráva, v jakém závěru?	525
Sbor.	Jak dítě v pleny zavinula obludu.	
Orestes.	Co požil dravec, jakmile se vylíhl?	
Sbor.	Prs podala mu sama, jak se zdálo jí.	
Orestes.		

	Jak? Neranila ňadra ona nestvůra?	
Sbor.	Ó ano; sála s mlékem krve chuchvalce.	530
Orestes.	V tom něco vězí; muže značí vidění!	
Sbor.	Tím poděšena vzkřikla potom ve spánku, a mnohá světla, která oslepila tma, se rozjasnila v domě pro mou paní. Ta hned pošle nebožtíku tuto úlitbu; má víru, že s ní rázně žaly vyléčí.	535
Orestes.	Hrob svého otce vzývám, s ním i tuto zem, by vidění se splnilo mou zásluhou. Jak soudím, vše se víže ke skutečnosti: had totiž z téhož místa vyšel jako já a nejinými plenami byl opatřen; když kusy krve sloučil s mlékem lahodným a po prsu-li chňapal, jenž kdys živil mne, až ona v strachu zakvílila bolestí, jak neměla by sejít smrtí násilnou, zjev porodivši hrůzný? Praví tento sen, že místo hada budu jejím vrahem já!	540 545
Sbor.	Tvůj věštný výklad přijímáme ochotně. Tak staniž se! - Bud' rádcem přátelům a rci, kdo z nás a jak má jednat nebo stranou stát!	550
Orestes.	Má řeč je jednoduchá. Sestro, vejdi v dům a, prosím, naše ujednání ukrývej, by ti, kdož muže ctného zahubili lstí, touž padli lstí, když sevřela je osidla, jak určil také vládce Foibos Apollon, jenž dosud nikdy nebyl lživým prorokem. Teď za cizince oděn, v plné výzbroji jdu s tímto mužem, Pyladem, jak neznámý host nepozvaný, k domovnímu východu. Řeč, které užijeme, bude parnasská, a znaky fócké mluvy napodobíme. Kdo z vrátníků by s vlídnou myslí přijal nás, an palác z vůle bohů zlem byl vyhledán? Tož počkáme, až někdo půjde mimo dům, a všimna si nás, zahovoří asi tak: "Proč před prosícím zavřel dveře Aigisthos, ač o něm ví, ač v domě svém je přítomen?" Práh překročím-li vnějších bran a naleznu	555 560 565

jej, kterak do otcova trůnu usedá
 neb ke mně kráčí, dříve nežli octne se
 mi tváří v tvář, věz, v jednom oka mžiknutí
 ho srazím bystroletou ocelí a sklám,
 že ani "odkud, hoste, jsi?" se nezeptá.
 Běs, neskrblicí vraždou, krve napije
 se nezředené, po třetí jsa častován.
 Bdi nyní dobře nad palácem, Elektro,
 by všechno nerušeně vykonalo se!

570

575

(k sboru:)

Vám radím užívati mírně jazyka
 a vhodně mluvit nebo mlčet, jestliže
 je k tomu čas. Teď shlédni na nás, Loxio,
 a vyrovnej náš zápas mečů tasených!

580

(Pylades, Orestes a Elektra odejdou.)

Sbor.

Mnohý zjev, plný hrůz
 divých v zemi rodí se.
 Náruč vod chová roj příšerných
 netvorů; též z výše
 k nám přicházejí nebeských
 těles části svítící.
 Ptáci i veškerá zvěř,
 jež po půdě šlape,
 bouřlivý zná vichrů vztek.

585

590

Kdo však ví, jaký duch
 hárá v muži smělý, neb
 v srdcích žen, která pal posedl
 všehoschopné vášně,
 s níž sedá za stůl záhuba?
 Přerve pouta manželská
 lidská i zvířecí chtíč,
 jenž překoná ženu:
 láska není v lásce té!

595

Lehkou choutkou nejso povznášen,
 viz a pamatuj
 Thestiovu dceř
 žalnou, připravivší smrt synovi:
 Bylť jí plam žhnoucím rádcem
 a žár strávil kus zahnědlého
 dřeva, který se k dítěti
 družil po celý život,

600

605

v den, kdy vrnělo, z matky jdouc,
jakž i v osudné chvíli.

Odporem tě plň i pověštná 610
Skylla krvavá!
Z vůle nepřátel
otci způsobila zmar. Dobylť jí
Minos král, když jí krétský
dal šperk, jenž byl kut v zlatě. Kadeř 615
vzala Nisovi nesmrtnou
nestoudnice, když dýchal
v spánku, odvrhnuv bdělost.
Tak jej unesl Hermes.

Leč všude hřích nejlépe je lemenský 620
znám. Kdekdo, líc odvraceje, nařiká
pro to zlo; vždyť srovnává
se mnohá strast s útrapami na Lemnu.
Rod lidský cti pozbyl tam
a zmizel. Hnus žalný pojal Olympské. 625
Co nemá bůh v lásce, nikdo necení.
To vše zde právem uvádíme!

(k Orestovi:)

Když těchto běd nelítostných vzpomněly
jsme, přišel čas, abys kletbu paláce,
milkování ohyzdné 630
a ženskou lest, pikle, jimž byl na pospas
dán statný muž v brnění,
jak statný muž odměnil dle zásluhy,
leč zchladlý krb v domě ve vážnosti měl
i naši chabou boječtivost. 635

Už přiblížil se k hrudím meč
a jeho hrot prorazí je veskrz,
jak žádá Dike. Zrada toho, jenž
zrádně překračoval úctu k Diovi,
je nyní v prach povalena nohou. 640

Je pevně opřen věčný Řád.
Proň robí meč řemeslník Osud.
Tak syna vede v tento příbytek
proslavená, jasnozřivá Lítice,
by nyní kal starší vraždy ztrestal. 645

(Orestes, Pylades a
několik služebníků se
objeví před palácem.)

Orestes. Slyš, hochu, hochu! Klepu vnější u brány.
Tak ještě jednou, kdo je, hochu, v paláci?
Pojď někdo z domu, pakli hostinnými být
dal Aigisthos vám! Voláme už po třetí.

Sluha. Už jdu, vždyť slyším. Odkud, hoste, jsi a kdo? 650

Orestes. Rci tomu, který nad palácem panuje,
že novinu mu ohlásiti přicházím!
Běž rychle; spěchat' také noční, černavý
vůz, takže vzchází vhodná doba pocestným,
by zakotvili v domě, vlídném k cizincům. 655
Nechť někdo odpovědný z domu vystoupí:
ať správkyně, neb jeden z mužů raději!
Stud při hovoru totiž působí, že řeč
je nezřetelná; směle k muži mluvívá
však muž a jasně projeví svůj úsudek. 660

(Sluha odkvapí.
Objeví se
Klytaimestra s
jednou otrokyní.)

Klytaimestra. Co přejete si, cizinci? Jen povězte,
neb dům má vše, co přísluší mu, aby měl.
Krom teplé lázně s ložem, zahánějícím
jak kouzlem vyčerpanost, očí poctivých
dost k ruce jest. Však bude-li se přetřásat 665
věc vážná, patří mužům; jim ji sdělíme.

Orestes. Jsem cizozemec, fócký občan z Daulie.
Jdu za svým, nesa tento batoh, do Argu.
Když oddychla si noha má zde po cestě,
muž neznámý se potkal se mnou neznámým, 670
Fók Strofios; to jméno v řeči zvěděl jsem.
Ptal na moji se cestu, svoji objasnil
a děl: "Tak nebo onak, pakli Argos tvým
je cílem, podrž v mysli čestné, bdělé to,
co povíš Orestovým rodičům, že syn 675
je mrtev! Ať se spíše zachce přátelům
ho pohřbít doma, nebo nechat v cizině
jej dálné navždy, sděl mi, druhu, jejich vzkaz!
Byl řádně oplakáván. Zatím bronzový
džbán kryje náplň muže zpopelněného." 680

Co slyšel jsem, to pravím. Zdali hovořím
teď s těmi, jichž se všechno právem dotýká,
je tajno mne; necht' rodiče však zvědí to!

Klytaimestra.

Co pověděl jsi, značí holé zničení,
ach, neúporné Kletby rodové, jež terč
vždy šípy stihneš, třeba ležel z dosahu,
a zdálky mnohé obzíráš i porážíš!
Mně neblahé jsi všechno drahé zloupila.
Teď Orestes, jenž se šťastnou se potázel,
že nohám nedal v bahno smrti zabřísti,
a nadějí byl, která měla vyléčit
dům v plesném kvasu, zapsán do našich bud' ztrát!

685

690

Orestes.

Jak bohaté jsem našel hostitele! Chtěl
bych spíše za příznivých okolností stát
se jejich známým, dojít zde přístřeší.
Co větší slast by pocestnému přineslo
než hostitel? Však tuším, že bych bezbožný
byl, kdybych dal se hostit, porušil však svůj
slib, zřikaje se povinnosti k přátelům.

695

Klytaimestra.

Ne, ve svém právu nijak zkrácen nebudeš
a palác náš tě stejně mile uvítá,
neb za tebe by jiný ohlásil nám vše.
Leč záhodno, by dostalo se cizincům,
co potřebují po dnech dlouhé cesty.

700

(k sluhovi)

Ved' jej s jeho druhem za pomoci otroků
zde těchto do komnaty mužské hostinné!
Tam najdou, co jim musí poskytnout náš dům.
Že tak se stane, jak ti káže, ručíš mi.
Já zatím o tom zpravím pána paláce
a budeme se radit v záležitosti
té, neboť máme věrných přátel s dostatek.

705

710

(Všichni odejdou. Na
scéně zůstane pouze
sbor.)

Sbor.

Kdy, služebná domácí družbo, mých úst
se projeví moc
a zasáhne v Orestův prospěch?
Ctná zemi i výšino mohyly ctná,
jež těžce též doléháš na králův trup,
ač kdysi koráby vedl ten muž,
slyš nyní má slova a na pomoc přijď!

715

Ted' na kolbiště Přemluva lsná
necht' s Orestem vejde; s ní dohlédniž pán
tmy podsvětní, Hermes, aby měl zdar
boj sečných, smrtelných zbraní! 720

Než zdá se mi, že zlo tam způsobil náš host.
Zřímt' Orestovu chůvu, v pláči tonoucí!
Proč, Kiličanko, kráčíš k vratům, přibravši
žal jako společníka nevýnosného? 725

(Na scéně se ukáže
dávná stará Orestova
chůva.)

Chůva.

Má paní velí zavolati Aigistha
co nejrychleji k přichozímu, aby muž
se přišel vyptat mužů jasněji, co dí
zvěst nově ohlášená. Sluhům sklíčenou
tvář ukazuje, za zraky však ukrývá
smích, ježto pro ni skončilo se úspěšně
vše; podle zřejmé řeči oněch cizinců
je palác do naprosté zhouby uvržen.
Jak potěší se asi v srdci Aigisthos, 730
až zví, až zprávu vyslechne! Já neblahá!
Sic odedávna strázní těžká břemena
se v jednom proudu hnala na dům Atreův
a schvacovala hořem srdce v hrudi mé;
však dosud nikdy nepojal mě takový 740
bol mezi trpělivě snášenými zly.
Můj Orestes! Proň duše obětovala
se moje; jej jsem vychovala, z matčina
ho vzavši lůna; s naléhavým budíval
mě křikem ze sna; mnoho trudů zkusila 745
jsem darmých s ním - vždyť musí nerozumný tvor
jak zvířátko být chován, nutno po vůli
mu být. Jak ne? Neb dítě v plénkách neřekne,
že hlad je trápí, žízeň nebo potřeba;
a po svém jedná útlé bříško kojenců! 750
Ač předem tušívala jsem to, často, vím,
jsem oklamána dětské pleny čistila
a pradena i chůva tutéž dělily
si práci. Obě zaměstnání konala
jsem, když mi otec na starost dal Oresta. 755
Ted' slyším, že je mrtev. Ach, mne nešťastné!
Jdu nyní k muži, zneuctívajícímu
dům tento. Jak se asi zprávou pokochá!

Sbor.	Jak chce tvá paní, aby přišel vybaven?	
Chůva.	Co? Rci to znova, abych porozuměla!	760
Sbor.	Zda obklopí ho stráž, nebo přijde sám?	
Chůva.	Má ozbrojené sluhy s sebou přivést.	
Sbor.	Ne, neprozrad' to; podrž k pánu nenávist! Kaž, aby spěchal s myslí radostnou, a sám ať přijde, ať se při poslechu nebojí, neb zvěst mu, je-li křivá, posel narovná!	765
Chůva.	Což oblažuje novina tě nynější?	
Sbor.	Zeus, doufám, ve zlu jednou obrat způsobí!	
Chůva.	Jak? S Orestem i naše zašla naděje.	
Sbor.	Ne zcela. Jenom špatný věstec soudí tak.	770
Chůva.	Co pravíš? Máš snad něco mimo onen vzkaz?	
Sbor.	Jak velela ti, jednej; jdi to ohlásit! Oč bozi dbají, o to dbají skutečně.	
Chůva.	Již odcházím a budu poslušna tvých slov; vše dobře skončiž podle vůle Olympských!	775
(Chůva odejde.)		
Sbor.	Ted' mi splň prosbu Zeus, nebeských bohů otec; žádám jej, aby ten, kdo pln je snah po dobru, zřel tento dům zdařile sklízet zdar. Každé z mých slov bylo Dikou vedeno; střež, Die, svoje právo!	780
	Dej, Die, by pevně stál syn před soky uvnitř; jak rád dvojí i trojí, výš-li jej pozdvihneš, ti zisk poskytne na oplátku!	785
	Sirý oř vleče oj kočáru svízelného. (s gestem k nebi.) Měl jsi, věz, otce v lásce. Užij pout, aby se ten zmínil spěch ve stálý krok! A tak nechat' jej v cíl vidíme	790

v skocích se hnát po rovině volných!

Ti, kdo střed paláce
bohatstvím sytý máte za sídlo,
bozi slyšte! V přízni své
smyjte čerstvou odplatou
krev, jež tekla v dávném vraždění!
Nechť stará smrt v domě déle nerodí!

795

Dej, Foibe, který bydlíš ve velkém výdechu
úst zemských, aby vzhlédl radostně tento
dům synův a veselý svit
volnosti jásavým zřel
okem; ať pomine chmurná rouška!

800

Naší při po právu
přispívej Hermes! Chce-li, šťastný van
rozdmýchává nejlépe.
Umí však i záhadným
slovem oči noční zahalit
tmou, aniž den rozezná ho jasněji.

805

Snad již ples věhlasný
nad záchranou paláce
spustí žena v blaženosti;
kvilných strun zanikne
trpký zvuk. "Pluje loď dobře; mně
samotné zisk pro to vzniká; šetří Blud
naše drahé," řekneme.

810

815

Ten čin musí se stát. Odvážně zvolěj,
až máť zaúpí: "Synu!"
"Pro mého otce!" a skutek
vykonej
hříšný, však hany prostý!

820

Kéž ti plá v srdci duch
Perseův a za milé
žijící i nebožtíky
přijmeš daň; ztišíš tak
lítý jich hněv. Třebas krev prolíješ
v domě a zmar způsobíš, přec příčinu
zhouby zcela vymýtiš.

825

(Přichází Aigisthos.)

Aigisthos.	Ne nepozván, leč volán poslem přicházím a seznávám, že přišli hosté nějací, již ohlašují novou, nevítanou zvěst, smrt Orestovu. Tato zpráva pro náš rod je zatížením, z něhož kane děs, neb dům má v sobě dosud vředy dávných rvavých ran. Jak uhodnout, zda vše je pravda zřetelná? Vždyť ženská slova, která vynucuje strach, mrrou marně, v širém mizejíce prostoru. Mluv o tom znovu jasně, abych pochopil!	830 835
Sbor.	Ptej příchozích se na to, co jsme slyšely, sám, vejda dovnitř! V poslu není jistoty té, jakou získá člověk vlastním dotazem.	840
Aigisthos.	Chci posla vidět, po druhé jej vyzkoušet, zda oné smrti přítomen byl osobně, či mluví na podkladě matné pověsti. Leč neošálí moji mysl vidoucí.	845
(Aigisthos odejde.)		
Sbor.	Co říci, Die, Die, kde mám svou modlitbu začít, by slyšel ji bůh? Jak totéž, co dím, by vykonala má věrnost? Bud' potřísněný ocele hrot, jíž klesl náš král, ted' navždy Agamemnonův dům dle sudby úplně zničí, neb ku poctě svobody zažehne syn plam třpytný a bude zas nad městem vlást a je řídit i s velikým jméním svých otců. Do této půtky se ctný a statečný Orestes na soky dva sám chystá; bud' vítězství jeho!	850 855
(Uvnitř je slyšet křik. Hlas Aigisthův:)		
Aigisthos.	Je po mně! Běda, óóó!	860
Sbor.	Ha, poslyšte, pozor! Co to jest? S kým je zdar v paláci?	
(mezi sebou:)	Stůj se mnou stranou, pokud neskončila věc, ať nejsme obviněny z těchto neštěstí! Boj tento ovšem rozhodnut je úplně.	865

(Sbor se uchýlí na
okraj jeviště. Přiřítí
se Aigisthův sluha.)

Sluha.

Žel, třikrát žel mi pro záhubu pánovu!
Žel, ještě jednou zakvílel jsem, po třetí.
Král Aigisthos již není mezi živými!
Hned otevřete, honem; dveře ženiny
necht' někdo silou obdařený vypáčí,
ne ku pomoci mrtvému však! - Ó, co to?
Ach, hola, hej!
Spí tam ti lidé darmo? Volám na hluché?
a plýtvám hlasem? Copak dělá královna
a kde je? Teď as padne Klytaimestřina
šij, zasažena právem; už je pod břitvou!

870

875

(Klytaimestra se
objeví sama.)

Klytaimestra.

Co děje se? Proč křičíš v domě o pomoc?

Sluha.

Kdo zemřel, usmrcuje, myslím, živého.

Klytaimestra.

Ó běda! Smyslu hádanky tvé rozumím.
Lstí hyneme, když právě tak jsme zabili.
Dej někdo rychle sekeru mi válečnou,
ať zvíme, zdali padnu, neb zda padne on!
Jsme na samém již konci této dráhy zlé.

880

Orestes.

I po tobě se sháním. Ten tam má již dost.

Klytaimestra.

Ach, dokonal jsi, drahý chrabrý Aigisthu?

885

Orestes.

Máš toho muže ráda? Tedy ulehneš
v týž hrob a nikdy neopustíš mrtvého.

Klytaimestra.

Zdrž ránu, dítě! Chovej ve cti, synáčku,
prs tento, z něhož častokrát jsi v dřímotě
ssál bezzubými ústy mléko výživné!

890

Orestes.

Stud, Pylade, mi brání matku sklát. Co teď?

Pylades.

Kam poděly se potom věštby Foibovy
z Delf znějící, kde věrné jsou tvé přísahy?
Měj ve všech nepřátele, jenom v bohu ne!

Orestes.

Jsi v právu, míním. Dobrou radu dáváš mi.

895

(ke Klytaimestře:)

Pojď se mnou; chci tě zabít právě u něho.
Když žil, byl více pro tebe než otec můj.

Že toho zde jsi milovala, mrtva s ním
spi, pakli záští cítíš k lásce povinné!

Klytaimestra. Jsem tvoje živitelka; s tebou stárnout chci. 900

Orestes. A se mnou bydlit, vražednice otcova?

Klytaimestra. Je osud, synu, toho všeho vinníkem.

Orestes. A proto osud strojí tobě zkázu též.

Klytaimestra. Nic nebojíš se, dítě, kleteb matčiných?

Orestes. Vždyť v neštěstí jsi uvrhla mě, rodičko! 905

Klytaimestra. Však do cizího domu nebyl vyhnán jsi.

Orestes. Syn svobodného otce nectně prodán byl!

Klytaimestra. Kde jakou cenu dostala jsem za tebe?

Orestes. Bych v tom tě zjevně tupil, hanba nedá mi.

Klytaimestra. Leč nezdráhej se uvést chyby otcovy! 910

Orestes. Jej neviň! Tu jsi dlela, on se plahočil.

Klytaimestra. Je, dítě, kruté pro ženu, být bez muže.

Orestes. Ta sedí doma; manželův ji živí trud.

Klytaimestra. Jak zdá se, synu, svoji matku zabiješ.

Orestes. Já nikoli. Ty sama sebe zabíjíš. 915

Klytaimestra. Dej pozor! Chraň se zlobných Lític matčiných!

Orestes. Jak otcovým se vyhnu, činu-li se vzdám?

Klytaimestra. Víím, úpím marně jako živá před hrobem.

Orestes. Skon otcův také tebe na smrt odsoudil.

Klytaimestra. Tys onen had, jejž zrodila jsem, kojila! 920

Orestes. Strach snů tvých pravým prorokem byl. Vraždila
jsi proti právu: tudíž proti právu zhyň!

(Zažene matku
dovnitř, Pylades je
následuje.)

Sbor. Mám sice lítost nad tou dvojí pohromou;

však vystoupí-li z moře krve Orestes
k nám žalný, s tímto údělem se spokojme,
neb zřítelnice domu neupadla v zmar! 925

Jak Priamovců rod si Dike našla včas,
jej přísně trestajíc,
tak na Atreův dům se vrhli lvové dva
a dvojnásobná zuřivost. 930
Tím psanec našel
své dráhy cíl; poslušen
jsa božských věštných rad, byl z Delf vyslán sem.

Necht' jaře jásá sbor, protože pánův dům
se zhostil všeho zla; jmění již nekazí
dva hanobitelé a pryč 935
je mor osudný.

Muž vrátil se a lstné, úskoku milovné
msty vzpomněl v zápase.
Dceř Diova, již ten, kdo ví, co sluší se, 940
zve věrnou spravedlností,
mu vedla jistotně
meč, když se bil; soptila
smrt na odpůrce své a zášť hněvivou.

Necht' jaře jásá sbor, protože pánův dům
se zhostil všeho zla; jmění již nekazí
dva hanobitelé a pryč 945
je mor osudný.

Tak Loxias, jenž byt má v zemi parnasské,
kde zeje velká sluj, se mocně projevil
a s klamem neklamným 950
se jal chystat trest zaryté nákaze.
Vždyť síl božská moc má dost. Nemusí
se zlu uklánět!
Vládu-li nebes ctíš, jsi práv Olympským. 955

Světlo je viděti
a zbaveny jsme pout, jež domov krušila.
Nuž vzhůru, síně mé! Jak drahnou ležely
jste dobu poraženy v prach!

Vše splňující čas kol palácových bran 960

se brzy všine k nám, až bude vyhnána
od krbu poskvrna,
neb čist bude práh; pomine stálý Blud!
Ted' žít jinak dá nám hra osudu,
neb vrh kostek těch
libý je zrakům všech, již dlí v komnatách.

965

Světlo je viděti
a zbaveny jsme pout, jež domov krušila.
Nuž vzhůru, síně mé! Jak drahnou ležely
jste dobu poraženy v prach!

970

(Dveře se otevrou. V
nich lze spatřit
Oresta, jenž stojí
vedle obou mrtvol.
Drží vínek a ratolest
prosebníků. Spolu s
ním Pylades a
sluhové, kteří
rozvinují roucho, v
němž byl před smrtí
spoután
Agamemnon.)

Orestes.

Zde vizte oba trýznitele Argejských,
pár, jenž mi zabil otce, domov pustošil!
Pln vznešenosti každý z nich byl na trůně
a jsou si draží ještě teď, jak ze zkázy
lze jejich soudit. Věrně zachovali slib
a přísahu, že bude bědný otec můj
sklán; zemřít chtěli spolu. Slovu dostáli!
Ted' o všem zlu víš. Proto znovu podívej
se na nástroj, jímž žalný otec můj byl jat,
v němž ukovány nohy, ruce spoutány!
Šíř roztáhněte látku! Rozestupte se
v kruh, mužský závoj ukažte, by rozpoznal
jej otec - Otec všechno zřící, ne snad můj:
viz, Hélie, mé matky skutek bezbožný!
Bud' jednou jako soudní svědek přítomen,
že po právu jsem přišel matku zabít
svou! Vraždu na Aigisthu vůbec pomímám,
neb takto musí cizoložník trestán být.
Však čím se zdá vám žena, která na chotě,
jenž dal jí nésti v lůnu břímě dítěte,
zlo kdysi milé, ted' as nenáviděné,
čin smyslila ten hrůzný? Saní zrodila

975

980

985

990

	se nebo zmijí, která v mrzké zpupnosti a nestoudnosti pouhým stykem přenáší	
(míní roucho)	sněť, aniž uštkne? Kterak tohle nazval by ret shovívavý? Lečí na zvěř, rubášem, jenž zahaluje nebožtíka na marách, či sítí, smyčkou, šatem nohy vížícím? Věc, jak je ta, by obstaral si loupežník, jenž tráví život, bera kupcům stříbrný kov zákeřnický; takovýmto úskokem by mnohdy okřál, niče lidi zas a zas. Dřív bezdětek ať zajdu vůlí Olympských, než v domě bych se družil k ženě podobné!	995 1000
Sbor.	To neblahý čin je, ó běda, ó žel! Jak do kruté upadl smrti! Ach, ach, (pozorují Orestovo rozčilení) trud vzkvétá i haluzi zbylé!	1005
Orestes.	Je pachatelkou? Není? S výpovědí mou háv tento, Aigisthovým mečem zbarvený, se shodne. Času napomáhal krvavý mok mařit ve tkanivu pestré obrazy. Smím nyní otce chválit; lkám však zároveň, když mluvím k této látce vražedné, a žal mám z činů těch a strastí, z rodu celého: jeť poskvrněním chatrné mé - vítězství!	1010 1015
Sbor.	Však žádný člověk není si jist, že hoře jej nepotká v žití. Ach, ach, vždyť rána za ranou spěje!	1020
Orestes.	Než poslyšte mě! Nevímť, kterak skončí vše. Jak kdyby v závodisti koňské spřežení mě vleklo stranou; neovladatelný duch mnou poraženým zmítá; strach je připraven pět v srdci mém a vašeň tancem provázet. Jsa dosud sebe mocen, říkám drahým svým, že usmrtil jsem matku podle zákona jak vražednici kletou, bohům protivnou. Kdo odvahu mi vnukl? Bud' mi oporou pán pythijský a věštný bůh, jenž prorocky mi děl, že čin se musí stát, bych viny zlé byl prost; však kdybych nedbal, nevýslovný trest by stihl mě, že strasti nepřestřelil by	1025 1030

	ni lukem nikdo. Pohled': takto ustrojen chci jít s ratolestí, s vínkem prosebným tam, kde je srdce světa, křeslo Foibovo a země s věčným zářným ohněm pověstným. Tak ujdou krvi vespolečné; vždyť jiný krb mi neporučil vyhledati Loxias.	1035
	Necht' všichni, pravím, Argejští mi dosvědčí, až přijde čas, jak udála se zdejší zla! Já, bludný poutník, vypuzený ze země, vzkaz tento zůstavuji mrtvům nebo živ.	1040
Sbor.	Ne! Učinil jsi dobře. Řeči zlověstné jhem nezatěžuj ústa, nepřej jazykem si špatný osud! Celou říši argivskou jsi osvobodil, oba draky zdárně sťav.	1045
Orestes.	Ó, služebnice, tamhle! Jako Gorgony jsou v černých pláštích; proplétá jim kadeře roj hadů! Tady nezdržím se; rychle, pryč!	1050
Sbor.	Stůj, nejmilejší dítě otcovo, a tak se neboj! Jaké přízraky tě vzrušují?	
Orestes.	To není pouhý přízrak útrap budoucích, leč rozhněvaní upíři mé rodičky!	
Sbor.	Krev sotva zaschlou ještě neseš na rukou, a proto na tvou mysl padá zděšení.	1055
Orestes.	Ó vládce Foibe, je jich stále víc a víc a s očí stékat hnusné krvi dávají!	
Sbor.	Je očista jen jedna. Foibos Apollon tě zbaví těchto trampot pouhým dotykem.	1060
Orestes.	Vy nevidíte, vidím je však já. Už jsou mi v patách! Tady nezdržím se; rychle, pryč!	
(Orestes přechází ze scény.)		
Sbor.	Již po třetí zadula rodová bouř a její vztek se v královském paláci vybil. Trud žalný, když z dětí byl vystrojen kvas, byl počátkem běd; Pak v koupeli skosen byl Achajů král a válečný rek;	1065

ted' odkudsi přišel zachránce snad,
či myslíš, že smrt?
Kdy dojdeme k smíru, kdy skončí se vše,
až zkonejší zhouby se běsnost?

1070

(Sbor
odpochodovává.)

Poznámky k "Oběti na hrobě"

V. 1.nn. Počátek "Choefor" je zachován zlomkovitě. Užíváme zde doplňků však jen tam, kde je to pro pochopení textu nezbytné.

V. 2. Hermes: posel boha Dia a průvodce mrtvých do podsvětí

V. 6. Inachos = řeka v Argu, ovšem zbožněná, zároveň dárkyně života.

V. 32.nn. Foibos (bůh Apollon) zde vystupuje ve dvojí úloze. Básník chce předně poukázat na jeho věštný výrok, jímž káže Orestovi zavraždit matku, jednak na řeckou představu, podle níž je tento bůh také pánem věštění vůbec i vzrušených duševních stavů. Apollon přepadá Klytaimestru ve snu jako noční můra a vzbudí poplach jejími ústy.

V. 58. Toto sporné místo vykládáme tak, že sbor si stěžuje na bojácnost Klytaimestřiných a Aigisthových poddaných, kteří ve strachu o dobré bydlo si nechávají tyrannidu líbit.

V. 60.nn. Přeloženo podle vlastního čtení.

V. 68. Smysl textu snad je, že ani bílé svatební roucho neopatří vrahovi nevinnost a beztrestnost.

V. 160. Narážka na "toxa palintona", luky s dvojitým napínáním, známé z Herodota. Skythové i Peršané platili ve starověku právem za zdatné lučištníky.

V. 163.nn. Aischylovská anagnorise (poznání příbuzných nebo známých po dlouhém odloučení) je proti Sofokleově a Euripidově technice ovšem primitivní. Z položených vlasů a s obrysů šlápot nelze hned tak soudit na přítomnost Orestovu! Ale např. v. 226 dokazuje, že Elektra usuzuje na bratrovu přítomnost spíše ryze psychicky, citově, neboť na Oresta právě myslí.

V. 229. Jediný myslitelný výklad je ten, že Orestes drží jen kousek látky, kdysi sestrou utkané; neukazuje snad na celý svůj plášť!

V. 236. Básníková reminiscence z Homéra (Il.6.), kde Andromacha vyjadřuje podobně svou lásku k Hektorovi.

V. 325.nn. Objeví-li se vražda, nastane velký pláč a shon a vinník je tudíž snáze nalezen.

V. 344. Lyčané: spojenci Trójanů z maloasijského poloostrova Lykie. Jejich náčelníkem byl silný a slavný Sarpedón.

V. 363. Skamandros: řeka, na které leží Trója

V. 371. Aischylos mluví zde o bájném národě Hyperboreů, sídlících na dálném severu a

pokládáných za blaženější než kterýkoli jiný lidský kmen.

V. 373. "dvojité šlehy" se asi vztahují na řecký zvyk proklínání. Měl-li být mrtvý pomstěn, dupal pozůstalý silně a bušil rukama do země, aby vládcové podsvětí (Hades a Persefona) ztrestali vinníka. Šlehy jsou proto dvojité, poněvadž pocházejí od dvou dětí (nebo od Oresta s Elektrou na jedné straně a sboru na druhé).

V. 421. Perské plačky z Kissie (kolem Sus) prosluly vášnivými projevy bolu.

V. 500. rod Pelopovců: Pelops byl otcem Atrea, otce Agamemnonova

V. 558. Pylades: Orestův věrný přítel a průvodce

V. 560. řeč parnasská: Parnas je hora v Delfách.

V. 561. focká mluva: řeč krajiny Fókis v severním Řecku

V. 580. Loxias: jiný název boha Apollona, znamená asi: "bůh dvojsmyslně, klamně věštící".

V. 587. Míněny asi úlomky hvězdných těles, meteory. Podle jiných učenců prostě "blesky".

V. 602.nn. Thestiova dceř se jmenovala Althaia. Podle aitolské báje měl její syn Meleagros žít tak dlouho, jako dřevo, jež při narození dítěte právě leželo na ohni. Matka je prý zachránila a uschovala, ale spálila, když Meleagros zabil dva její bratry při hádce o trofej z ubitého kance kalydonského.

V. 610.nn. Megarský král Nisos měl dle řecké mythologie na hlavě zlatý vlas, jenž ho činil nesmrtelným. Ale kretský král Minos, který s Megařany bojoval, podplatil Skyllu, dceru svého nepřítele, zlatým šperkem, takže vytrhla otcí onen vlas a zahubila jej.

V. 619. Hermes jako průvodce mrtvých do podsvětí.

V. 620.nn. Za mythického krále Thoanta povraždily ženy lemenské své manžely jako trest za jejich nevěru, což bylo pokládáno (jako ostatně v Oresteii rovněž) za nemyslitelný zločin.

V. 628.nn. Tyto verše jsou v rukopisech těžce porušeny. Překlad je pořízen částečně podle vlastního našeho čtení. Mimo to doporučuji položit strofu za antistrofu.

V. 638. Diké: bohyně Práva, zásady starořecké spravedlnosti, Spravedlnost.

V. 671. focký Strofios: (od krajiny Fókis v severním Řecku) focký král, manžel Agamemnonovy sestry Anaxibie. Vychovával Oresta spolu se svým synem Pyladem.

V. 725. Kiličanka: obyvatelka Kilikie, země na jihu Malé Asie

V. 756. "Ach, mne nešťastné!" - tento neobvyklý tvar je tzv. genitiv zvolací, byl v řečtině i ve starší češtině.

V. 766. Podle našeho výkladu a přetlumočení ironický dvojsmysl.

V. 799. a j. Sídlem Apollona (Foiba) byl chrám v Delfách. Delfský chrám považovali Řekové za střed celé země. Přesněji řečeno byl tímto středem posvátný kámen, o němž se mluví též v Eumenidách jakožto o útulku pronásledovaného Oresta (v. 40). Tvrdilo se, že v Delfách vystupovaly z prohlubně páry, jimiž se Pythie omámila a v tomto stavu věštila. Moderní bádání však prokázala,

že tomu tak nebylo.

V. 823. Perseus, syn Danain a Diův, proslavil se zejména ubitím Medusy, s níž sbor "mezi řádky" srovnává Klytaimestru.

V. 878. Slova znamenají, že domněle mrtvý Orestes usmrcuje živého Aigistha.

V. 908. Také toto místo není vykládáno jednoznačně. Nejpravděpodobnější je, že Orestes vytýká matce její cizoložství jako zisk, jehož nabyla "prodejem" Orestovým do vyhnanství.

V. 915. Orestes, hledě stále ospravedlnit svůj čin a zápase skrytě nebo i zjevně do posledního okamžiku sám se sebou, míní, že zločin Klytaimestřin sám o sobě by jí způsobil smrt tak či onak.

V. 940. dceř Diova: Dike, bohyně Spravedlnosti

V. 1048. jako Gorgony: Orestes vidí Lítice, Erinye, bohyně pomsty a kletby, které jej budou pronásledovat za trest, že zavraždil vlastní matku. Připomínají mu ošklivé obludy Gorgony.

V. 1066. Narážka na "hody Thyestovy". Thyestes, bratr Agamemnonova otce Atrea, pojedl Atreovým přičiněním maso z vlastních dětí.

12. 1. 2004 vydal Literární salon Dany Mentzlové podle strojopisu PhDr. Julia Enderse. 1. vyd.

Navštivte stránky www.salon.webz.cz

zde volně ke stažení tyto knihy:

- Aischylos - Oresteia
- Aischylos - Upoutaný Prometheus
- Aischylos - Sedm proti Thébám
- Aischylos - Prosebnice
- Aischylos - Peršané
- Max Dvořák - Idealismus a naturalismus v gotickém sochařství a malbě
- Rudolf Medek - Plukovník Švec
- Josef Švec - Deník legionáře
- Jaroslav Hašek - Povídky z Ruska
- Jaroslav Hašek - Velitelem města Bugulmy
- Josef Ogoun - Pravda o Heydrichovi
- Iška Křížová - O naší anabázi za svobodu. V Sydney.
- Arnošt Valeš - Dům u řeky (román)

Připravujeme:

- F. Palacký, P. J. Šafařík - Nejstarší památky české řeči (část 1. - Rukopis Zelenohorský)
- Arnošt Valeš - Mosty (román)